

УДК: 338.432

*Л. Х. Тихончук,
к. держ. упр., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*L. Kh. Tikhonchuk
PhD Public Administration, Associate Professor,
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

TRANSFORMATION OF THE FUNCTIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF REGULATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITY

В статті розглянуто сучасні теоретичні положення державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності. Визначено підходи різних авторів щодо функцій державного управління. Запропоновано новий погляд на систему управління міжнародною економічною діяльністю з точки зору вдосконалення економічної дипломатії, визначено перелік та зміст функцій державного управління. Визначено, що процеси глобалізації та європейський вибір України в політичній та економічній сферах мають глибокий вплив на державну систему регулювання міжнародної економічної діяльності. Зазначено, що в Україні створюється система державних та наддержавних інституцій, які поєднують дві системи економічної діяльності – українську та європейську (світову). Автором доведено, що у відповідності до нових форм управління економічною системою з боку держави та національних та міжнародних інституцій трансформується система функцій управління держави. Досліджено значення реалізації функцій державного управління, що поділяються на загальні і спеціальні. Загальні функції справляють об'єктивно необхідний вплив на певні процеси, що відбуваються в господарській, політичній, соціально-культурній та інших сферах. Спеціальні функції характеризують особливості конкретного суб'єкта чи об'єкта управління. До основних спеціальних функцій державного управління, що здійснюються на вищому рівні є такі, що здійснюються вищим органом виконавчої влади (Кабінетом Міністрів України).

The article deals with modern theoretical positions of public administration in the sphere of regulation of international economic activity. The approaches of different authors concerning the functions of public administration are determined. A new view on the system of management of international economic activity from the point of view of improvement of economic diplomacy is proposed, the list and content of functions of public administration are determined. It has been determined that the processes of globalization and the European choice of Ukraine in the political and economic spheres have a profound influence on the state system of regulation of international economic activity. It is noted that Ukraine creates a system of state and supranational institutions that combine two systems of economic activity - Ukrainian and European (world). The author has proved that in accordance with new forms of management of

the economic system, the state and national and international institutions are transforming the system of state control functions. The importance of realization of functions of public administration divided into general and special ones is researched. General functions produce objectively necessary influence on certain processes occurring in economic, political, socio-cultural and other spheres. Special functions characterize the features of a particular subject or object of management. The main special functions of public administration carried out at the highest level are those carried out by the supreme executive body (the Cabinet of Ministers of Ukraine).

Ключові слова: державне, регулювання, діяльність, функції, економічна, дипломатія, загальні, спеціальні

Key words: state, regulation, activity, functions, economic, diplomacy, general, special

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний стан державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій, що працюють на території України та транснаціональних корпорацій, що мають свої філії в Україні спирається на вдосконалення інституційного середовища функціонування корпоративного підприємництва. Така інституційна основа створюється шляхом глибокого аналізу умов господарювання, методів управління та факторів міжнародної конкурентоспроможності корпорацій. Основою проведення такого аналізу на національному рівні є наукові доробки з питань загальних функцій управління державою та функцій управління економікою. Останніми роками у зв'язку з активними процесами глобалізації економіки та інтеграції України в європейське та світове співтовариство функції державного управління в сфері міжнародної економічної діяльності мають значні трансформації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проаналізувавши дослідження таких вчених як: Hogan M. J.[4], Moons S. J. V. [6], Omelyanenko V. [8], Parker D. A. [9], Sofio D. G. [9], Alperen M. J [7], Naray O. [7], слід виділити наступні функції, що класично виділяються в рамках економічної дипломатії: участь у формуванні зовнішньоекономічної політики з метою забезпечення найбільш вигідних умов для функціонування підприємств національної економіки в світовому господарстві; здійснення взаємодії з міжнародними організаціями, що формують стандарти і правила міжнародної торгівлі і фінансового регулювання як на регіональному, так і на глобальному рівні; політичне сприяння вітчизняному бізнесу в його діяльності за кордоном з метою підвищення його конкурентних можливостей, прав доступу до існуючих і потенційних ресурсів і ринків; виявлення і попередження потенційних конфліктів з іноземними державами, неурядовими організаціями та іншими економічними суб'єктами з метою мінімізації торгових економічних ризиків; захист національних інтересів і забезпечення національної безпеки, що гарантувало би рішення загальнонаціональних завдань, в сфері ринкових інтересів; використання всього спектра можливостей міжнародних організацій як урядового так і неурядового характеру для створення і підтримання образу надійного економічного партнера; забезпечення легітимності дипломатичних представників і довіри до них з боку світової спільноти; ведення діалогу з усіма зацікавленими сторонами з питань світового розвитку торгівлі і глобалізації, участь у вирішенні глобальних торгових та економічних проблем, таких як ринок і ринкова економіка, в тому числі на міжнародному рівні, виявилися не тільки генератором економічного зростання на всіх рівнях, але і джерелом багатьох проблем в площині регулювання міжнародної економічної діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ(МЕТА СТАТТІ)

Недостатня теоретична розробка процесу застосування функцій управління державою в сфері міжнародної економічної діяльності обумовила необхідність підготовки цього дослідження. В статті буде розглянуто один з головних методологічних інструментів формування інституційного середовища міжнародної економічної діяльності – трансформація функцій державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Механізм трансформації функцій державного управління на нашу думку повинен враховувати активізацію такого інструменту управління міжнародною економічною діяльністю як економічна дипломатія. Основою розробки та реалізації зовнішньоекономічної політики держави є дипломатія. При цьому в теорії державного управління для механізму реалізації економічної складової зовнішньої політики введена спеціальна категорія «економічна дипломатія». Необхідність її уточнення пов'язана з відсутністю загальноприйнятого та строго наукового визначення, незважаючи на те, що вона давно застосовується в практиці сучасних міжнародних державних відносин. В зв'язку з цим, в цілях визначення можливостей уточнення даного терміну, а також деталізації його структурних елементів та зв'язків між ними вважається необхідним аналізувати його інтерпретацію в науковій літературі.

Загальне поняття «дипломатія» визначають як «сукупність засобів, прийомів та методів досягнення зовнішньополітичних цілей держави» [2]. «Дипломатія - офіційна діяльність глав держав, урядів і спеціальних органів зовнішніх зносин щодо здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держав, а також щодо захисту інтересів держави за кордоном» [5].

Згідно закону про державну службу дипломатична служба України (далі - дипломатична служба) - це професійна діяльність громадян України, спрямована на практичну реалізацію зовнішньої політики України, захист національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном [2];

Під економічною дипломатією в широкому сенсі слова слід розуміти засіб реалізації зовнішньоекономічних інтересів учасників міжнародних відносин і офіційну діяльність органів державного управління реалізації механізмів зовнішньоторгової політики. Безумовно, економічна дипломатія також вимагає застосування «розуму і такту», тобто всього арсеналу дипломатичних методів. Наведемо й інші визначення вітчизняних та іноземних вчених.

Так як зазначає в своїх дослідженнях Вауне N., та Woolcock S. [3] «Економічна дипломатія являє собою сукупність організаційно-правових інструментів і дій у зовнішньоекономічній сфері з опорою на національні торгові інтереси і скоординовану взаємодію державних і недержавних структур з метою забезпечення торгового розвитку країни та її економічної безпеки в умовах глобалізації». Важливість і цінність даного визначення, з точки зору функціональних складових цього процесу полягає в тому, що незважаючи на різноманіття суб'єктів, «опорою» економічної дипломатії є забезпечення національних інтересів як сукупності «внутрішніх і зовнішніх потреб держави в забезпеченні захищеності розвитку держави». У той же час процеси глобалізації виключають можливість ізольованого забезпечення національних інтересів держави. У зв'язку з цим, досягнення національних інтересів має бути погоджено інституціями глобальної координації міжнародної економічної діяльності. У цій області активну роль відіграють міжнародні економічні організації. Це детерміновано, тим, що сфера економічної дипломатії лежить у площині вирішення трьох ключових завдань: захист національних інтересів в економічній сфері на міжнародній арені; підвищення конкурентоспроможності національної економіки в світовій економіці; забезпечення та підтримка глобального розвитку та стабільності. Зазначені завдання вирішуються за допомогою властивих економічній та торговій дипломатії функцій.

Як ми можемо побачити, ці функції доповнюють та розширюють загальні функції державного управління. В роботі Білокур Є.І. «Функції державного управління: поняття, особливості, правове регулювання» ми можемо знайти узагальнені підходи до визначення функцій держави [1]:

забезпечення безпеки особистості, суспільства, держави (у тому числі забезпечення оборони, громадського порядку, здійснення розвідки і контррозвідки, забезпечення охорони державного кордону тощо);

забезпечення розвитку економіки, здійснення адміністративно-господарської діяльності (у тому числі керівництво промисловістю, транспортом, сільським господарством, збір податків, сприяння розвитку підприємництва, антимонопольна діяльність тощо);

забезпечення реалізації соціальної політики держави (у тому числі організація освіти, охорони здоров'я, наукових досліджень, соціального захисту тощо);

забезпечення зв'язків з іншими державами, міжнародними організаціями [1].

У вітчизняній науковій літературі з державного управління панівною є думка, що функції державного управління поділяються на загальні і спеціальні. Загальні функції справляють об'єктивно необхідний вплив на певні процеси, що відбуваються в господарській, політичній, соціально-культурній та інших сферах. Ці функції є основними, притаманними будь-якому управлінню, незалежно від того, на якому рівні та в яких галузях вони здійснюються. Загальними функціями державного управління є прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік, контроль. Ця класифікація побудована на підставі внутрішньої технології управлінської діяльності.

Функція прогнозування. Необхідність у прогнозуванні впливає із самої природи державного управління. Державне управління покликане вирішувати довгострокові, перспективні завдання, розв'язання яких відбуватиметься в умовах певної невизначеності, якщо органи виконавчої влади не матимуть прогнозів.

Функція планування присутня на всіх рівнях ієрархії управління. Вона полягає у визначенні мети, напрямів, завдань, засобів реалізації тих чи інших процесів (соціальних, економічних, політичних, культурних та ін.), розробленні програм, за допомогою яких повинна бути досягнута мета.

Функція організації пов'язана зі створенням організаційного механізму.

Завдяки функції регулювання досягається необхідний стан упорядкування та стійкості системи управління

Координація як функція забезпечує узгодження діяльності систем управління.

Функція контролю покликана постійно надавати інформацію про дійсний стан справи щодо виконання завдань.

Контроль починається з одержання інформації про дійсний стан керованого об'єкта та закінчується прийняттям рішень, які передбачають відповідну корекцію в системі управління для досягнення запланованої мети. Контроль ґрунтується на принципі зворотних зв'язків, які існують при будь-якій

взаємодії суб'єкта і об'єкта в системі управління. Кожна загальна функція управління перебуває у взаємозв'язку з іншими.

Розглянуті загальні функції управління необхідні для здійснення державного управління як на загальнодержавному, так і на регіональних, місцевих, галузевих рівнях.

Спеціальні функції характеризують особливості конкретного суб'єкта чи об'єкта управління. До основних спеціальних функцій державного управління, що здійснюються на вищому рівні вищим органом (Кабінетом Міністрів України), у системі органів виконавчої влади належать:

- забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави;
- розроблення проекту Закону про Державний бюджет та забезпечення його виконання;
- розроблення і здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку держави.

Спеціальні управлінські функції здійснює Президент України як глава держави. Серед них такі: керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах та при міжнародних організаціях; призначення за поданням Прем'єр-міністра членів Кабінету Міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних організацій та припинення їх повноважень на цих посадах (розстановка кадрів); прийняття у разі необхідності рішення про введення в державі або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення у разі необхідності окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації; присвоєння вищих військових звань і класних чинів, нагородження державними нагородами; встановлення президентських відзнак і нагородження ними та ін.

Наведені вище визначення уточнюють ті чи інші елементи досліджуваного поняття, не акцентуючи увагу на суб'єктах, об'єктах або організаційно-правових механізмах. Ще однією особливістю, яка не згадується в наведених вище визначеннях, це регулюючі основи економічної дипломатії, яка на нашу думку також реалізує важливі спеціальні функції державного управління. Економічна дипломатія повинна бути заснована на принципах діяльності наднаціональних організацій. В таких умовах на нашу думку слід уточнити визначення поняття економічна дипломатія яке дасть змогу виявити пріоритети трансформації механізмів, форм та інституцій, які здійснюють координацію торгових процесів на міжнародному рівні. Таким чином на відміну від існуючих визначень, можна сформулювати, що економічна дипломатія це система заходів, яка здійснюється органами державної влади, на основі інтеграції механізмів регулювання торгових відносин до існуючої глобальної інституційної системи координації торгової діяльності.

ВИСНОВКИ

Здійснивши теоретичний аналіз функцій державного управління міжнародною економічною діяльністю необхідно зробити наступні висновки:

1. Процеси глобалізації та європейський вибір України в політичній та економічній сферах мають глибокий вплив на державну систему регулювання міжнародної економічної діяльності;
2. В Україні створюється система державних та наддержавних інституцій, які поєднують дві системи економічної діяльності – українську та європейську (світову);
3. У відповідності до нових форм управління економічною системою з боку держави та національних та міжнародних інституцій трансформується система функцій управління держави. Значна роль в цій системі відводиться економічній дипломатії.
4. Функції державного управління поділяються на загальні і спеціальні. Загальні функції справляють об'єктивно необхідний вплив на певні процеси, що відбуваються в господарській, політичній, соціально-культурній та інших сферах. Ці функції є основними, притаманними будь-якому управлінню, незалежно від того, на якому рівні та в яких галузях вони здійснюються;
5. Спеціальні функції характеризують особливості конкретного суб'єкта чи об'єкта управління. До основних спеціальних функцій державного управління, що здійснюються на вищому рівні відносяться такі, що реалізуються вищим виконавчим органом (Кабінетом Міністрів України).

Література.

1. Білокур Є. І., Белокур Е. И. Функції державного управління: поняття, особливості, правове регулювання : дис. – Одеса, 2015.
2. Закон України. Про дипломатичну службу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>
3. Bayne N., Woolcock S. (ed.). The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations. – Ashgate Publishing, Ltd., 2011.
4. Hogan M. J. Informal entente: the private structure of cooperation in Anglo-American economic diplomacy, 1918-1928. – University of Missouri Press, 1977.
5. Kerr P., Wiseman G. (ed.). Diplomacy in a globalizing world: theories and practices. – New York : Oxford university press, 2013. – С. 123.
6. Moons S. J. V., Bergeijk P. A. G. Does Economic Diplomacy Work? A Meta-analysis of Its Impact on Trade and Investment //The World Economy. – 2017. – Т. 40. – №. 2. – С. 336-368.

7. Naray O., Bezençon V. Management and Business Research on Commercial Diplomacy: Examining Trends and Themes //The International Trade Journal. – 2017. – С. 1-28.
8. Omelyanenko V. Economic diplomacy in the innovation global value chains as the national security providing strategy component //Траектория науки. – 2017. – Т. 3. – №. 3.
9. Parker D. A., Sofio D. G., Alperen M. J. US ECONOMIC STATECRAFT, HOMELAND SECURITY, AND THE TRANS-PACIFIC PARTNERSHIP //Foundations of Homeland Security: Law and Policy. – 2017. – С. 437-448.

References.

1. Bilokur, Ye. I. and Belokur, E. Y. (2015), " Functions of public administration: notions, peculiarities, legal regulation ", Abstract of Ph.D. dissertation, Odesa, 2015.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine "About the diplomatic service", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>
3. Bayne N., Woolcock S. (ed.). The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations. – Ashgate Publishing, Ltd., 2011.
4. Hogan M. J. Informal entente: the private structure of cooperation in Anglo-American economic diplomacy, 1918-1928. – University of Missouri Press, 1977.
5. Kerr P., Wiseman G. (ed.). Diplomacy in a globalizing world: theories and practices. – New York : Oxford university press, 2013. – p. 123.
6. Moons S. J. V., Bergeijk P. A. G. Does Economic Diplomacy Work? A Meta-analysis of Its Impact on Trade and Investment //The World Economy. – 2017. – vol. 40. – issue. 2. – pp. 336-368.
7. Naray, O. and Bezençon, V. (2017), "Management and Business Research on Commercial Diplomacy: Examining Trends and Themes", The International Trade Journal, pp. 1-28.
8. Omelyanenko, V. (2017), "Economic diplomacy in the innovation global value chains as the national security providing strategy component", Traektorija nauki, vol. 3, issue 3.
9. Parker, D. A. Sofio, D. G. and Alperen, M. J. (2017) "US ECONOMIC STATECRAFT, HOMELAND SECURITY, AND THE TRANS-PACIFIC PARTNERSHIP", Foundations of Homeland Security: Law and Policy, pp. 437-448.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2018 р.